

Arbetsmiljöverkets regelförnyelse

Målet med Arbetsmiljöverkets regelförnyelsearbete är att det ska bli lättare att hitta, förstå och använda myndighetens regler om arbetsmiljö och att ge stöd i ett arbetsliv som hela tiden förändras. Ingen ska bli sjuk, skadas eller dö av jobbet.

Regelförnyelsen består av tre delar:

- Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd – arbetsmiljöreglerna – har bearbetats och sorterats in i 15 nya föreskriftshäften
 - Det har tillkommit nya arbetsmiljöregler för byggherrar, projektörer och byggarbetsmiljösamordnare. Det är det enda som är helt nytt.
- Digitalisering av regler
 - Från och med 16 oktober 2023 finns också de nya reglerna i digitaliserat format på Arbetsmiljöverkets webbplats av.se – märkta med vattenstämpel om att de börjar gälla 1 januari 2025.
- Kommunikation och stöd om reglerna
 - Arbetsmiljöverket har undersökt intressenternas behov av stöd med hjälp av behovsdriven utveckling och använder insikterna för att utveckla stöd i arbetsmiljöarbetet.
 - På av.se finns allt stödjande material om reglerna samlat. Det stödet går nu igenom och utvecklas.

Den 15 september 2023 beslutade Arbetsmiljöverkets generaldirektör om regler i en ny struktur. Lite förenklat innebär den nya strukturen att dagens 67 föreskriftshäften slås ihop till 15 mer omfattande föreskriftshäften. De 2 300 paragraferna i de nuvarande 67 föreskriftshäftena är insorterade på ett nytt sätt i 15 nya föreskriftshäften.

I många fall har en nuvarande separat föreskrift blivit ett kapitel i en mer omfattande föreskrift. Till exempel har nuvarande föreskrifter om buller (AFS 2005:16) blivit ett kapitel i de nya föreskrifterna om risker i arbetsmiljön (AFS 2023:10).

Den här översikt bilden visar hur föreskrifter och allmänna råd har sorterats in i den nya strukturen med 15 föreskriftshäften, i stället för 67.

De olika delarna i strukturen innebär ingen juridisk hierarki bland reglerna utan beskriver ett flöde i arbetsmiljöarbetet.

Vilken roll eller vilka roller har du?

Den nya regelstrukturen utgår från vilken roll man har. I bilden listas de tre vanligaste rollerna som har ett ansvar att följa reglerna:

- Arbetsgivare eller motsvarande
- Byggherre, projektör eller byggarbetsmiljösamordnare
- Tillverkare, importör eller distributör av produkter

Det är fler än de roller som anges i bilden som berörs av reglerna, till exempel läkare och den som råder över ett arbetsställe. Man kan också ha flera roller. Man kan till exempel vara både arbetsgivare och tillverkare, både arbetsgivare och byggherre. Skyddsombud alternativt arbetsmiljöombud har en viktig roll i arbetsmiljöarbetet, men de har inte samma ansvar. För att få till en god arbetsmiljö behöver arbetsgivare samverka med skyddsombud och arbetstagare i arbetsmiljöarbetet.

Grundläggande regler talar om vilka grundläggande skyldigheter som gäller för arbetsgivare eller motsvarande oavsett verksamhet och för byggherrar, projektörer och byggarbetsmiljösamordnare.

Övriga regler gäller för olika verksamheter beroende på vilka arbeten och risker som finns där. Identifiera era risker och använd de regler som gäller för er.

Produktregler innehåller krav på produkter.

AFS=Arbetsmiljöverkets författningssamling

De 15 AFS:arna består av regler i form av föreskrifter och allmänna råd. Reglerna grundar sig i huvudsak på EU-direktiv, arbetsmiljölagen och arbetsmiljöförordningen. De bidrar till att ingen ska bli sjuk, skadas eller dö av jobbet.

Arbetsmiljöverkets regler ska upplevas som tydliga – de ska vara begripliga och det ska vara lätt att veta vilka regler man själv berörs av.

Detta vill Arbetsmiljöverket uppnå med den nya regelstrukturen:

- Bättre överblick av hur föreskrifterna hänger ihop. Genom att sortera in reglerna i en ny struktur och skapa ett mer överblickbart och sammanhållet regelverk ska det bli lättare att hitta och lättare att förstå vilka regler som gäller på en arbetsplats.
- Tydlighet om vilka regler som gäller för vem genom att tydligare ange i paragraferna vem som är ansvarig för att reglerna efterlevs. I de nya reglerna har arbetsgivares och ensamföretagares ansvar förtydligats.
- Ökad tydlighet om det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM) genom hela regelstrukturen.
- Ökad enhetlighet och begriplighet genom ett enklare språk.
- Tydlighet att många föreskrifter gäller parallellt i en verksamhet.

Vid bearbetningen av texterna har Arbetsmiljöverket gjort följande:

- Klarspråksbearbetat texterna för att de ska bli mer enhetliga och lättare att förstå. Myndighetspråket har utvecklats sedan de äldsta reglerna togs fram för snart 40 år sen. Arbetsmiljöverket har till exempel
 - gjort enklare och kortare meningar
 - bytt ut ålderdomliga eller krångliga ord
 - skrivit ut förkortningar
 - satt ut aktörer där det går, det vill säga vem som ska göra något (ofta arbetsgivaren)
 - lagt in fler punktlister.
- Gjort en översyn av allmänna råd
 - De allmänna råd som finns kvar ska uppfylla kraven för allmänna råd som alla myndigheter ska följa.
- Gjort en översyn av dubbelregleringar. När samma sak regleras på mer än ett ställe har vi sett över det och tagit bort en del dubbelregleringar.
- Förtydligat kopplingen mellan systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) och andra föreskrifter
 - Grunden för att ett arbetsmiljöarbete startar i SAM har lyfts fram.
 - Föreskrifterna om SAM har kompletterats med en hänvisningsparagraf som informerar om att det på andra håll i regelverket finns krav som preciserar olika aktiviteter i SAM.

När Arbetsmiljöverket har sorterat in alla regler i en ny struktur och bearbetat dem har utgångspunkten varit att skydds- och kravnivån inte ska förändras.
Ett undantag är föreskrifterna som riktar sig till byggherrar, projektörer och byggarbetsmiljösamordnare, där Arbetsmiljöverket har tagit fram nya regler och fört in nya krav.

Nu är den första milstolpen passerad. Den 15 september 2023 fattade Arbetsmiljöverkets generaldirektör beslut om Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd i en ny struktur.

Ikraftträdandeperioden, det vill säga tiden mellan generaldirektörens beslut och att de nya reglerna börjar gälla, är längre än vanligt. Detta för att alla ska hinna förbereda sig på de nya reglerna. Under ikraftträdandeperioden gäller Arbetsmiljöverkets nuvarande regler precis som vanligt.

Arbetsmiljöverket har lagt till ett format. Utöver trycksak och PDF finns reglerna i en ny struktur i ett digitaliserat format.

Genom att lägga till det digitaliserade formatet blir reglerna tillgängliga för fler, i fler situationer:

- I och med digitaliseringen blir reglerna anpassade till olika typer av enheter, såsom mobil, bärbar dator och läsplatta, det vill säga responsiv design.
- Reglerna uppfyller dagens krav på tillgängliga format så att alla kan använda dem, även de som är i behov av särskilda verktyg för att kunna ta del av innehållet. Till exempel verktyg för att kunna navigera sig fram med hjälp av tangentbordet (tabba sig fram), få texten uppläst och förstora texten.
- Det blir lättare att söka bland föreskrifter och allmänna råd, utan att veta var man ska leta.
- Det går att länka till regler och skapa länksamlingar som man kan dela med andra på arbetsplatsen, eftersom det finns specifika länkar till de olika avsnitten i reglerna.

Ett stort arbete handlar om att gå igenom och uppdatera alla så kallade ämnessidor på av.se. Det ska vara klart tills de nya reglerna börjar gälla 1 januari 2025. Alla allmänna råd som tagits bort kommer att gås igenom och det som är relevant kommer att lyftas in på ämnessidorna.

På av.se finns reglerna och presentationsmaterial samlat. Ikraftträdandet är inte slutmålet, nu har vi förutsättningar att göra det lättare att hitta, förstå och använda reglerna om arbetsmiljö. När regler i en ny struktur börjar gälla 1 januari 2025 fortsätter vi arbetet med att utveckla regler, olika former av stöd i arbetsmiljöarbetet och att ta tillvara på digitaliseringens möjligheter.